СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 43. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок 25-го лютого 1941. No. 43. Jersey City, N. J., Tuesday, February 25, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РОЗЇЗД СТЕЙТОВОЇ ЛЕҐІСЛЯТУРИ

ОЛБАНІ. — Леґіслятура нюйорського стейту порішила розїхатись домів з початком квітня. Вона вирішила всі важніші справи і тепер нема перед нею нічого наглячого. Одначе, вона рішила, колиб Америка знайшлась у війні, то тоді всі асемблимени і стейтові сенатори мусіли б що до часу збиратись на надзвичайних нарадах. Також плян розїзду буде відложений, коли до квітня Америка піде до війни.

РУЗВЕЛТ У РОЛІ ПАРОХІЯНИНА.

ГАЙД ПАРК. — Президент Рузвелт був на зборах своєї парохії в Гайд Парку, Н. Й., на яких радились, чи не післати англійській церкві якусь грошеву поміч? Англійська церква звернулись до американських церков з проханням зібрати тут $300,000 її на поміч. Парох Гайд Парку, Френк Вилсон, феферував цю справу і по дискусії ухвалено дати поміч англіканській церкві. Президент Рузвелт також голосував за таку поміч.

ПРОПАВ СЛАВНИЙ ВЧЕНИЙ.

МОНТРЕАЛ (Канада). — Пропав десь военний літак. враз з летунською залогою і славним вченим, сером Фридериком Бантінґом, що є співвинахідником ліку „інзуліну". Сер Бантінґ часто переїздив літаком через океан, будучи дучником між военними шпиталями в Англії і Канаді. Цей раз щось мусіло статись з літаком. Є побоювання, що він міг зазнати нещастя десь на морі.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЦЕНТР.

НЮ ЙОРК. — В Купер Юніон, на Астор Плейс в Ню Йорку, створено інформаційний центр для всіх тих, що хотілиб довідатись де і який вишкіл вони можуть дістати, щоб стати фаховим робітником в оборонній індустрії. 500 американських шкіл дає дарові вишколи в ріжних фахах, потрібних для краєвої оборони. Згаданий центр дає поради тим, що таких інформацій шукають.

ВШАНОВУЮТЬ МИНУЛЕ.

МАВНТ ВЕРНОН. — Ректор місцевої церкви, священик Гарольд Вайґел, заповів, що місцева церква старатись буде зібрати сто тисяч на поправу вежі своєї церкви і збудування свойого роду пам'ятника на травнику біля церкви, бо саме на цім травнику відбулись перші протестаційні збори проти тодішньої британської тиранії, яка відбирала американцям свободу мови і зібрання, та ламала „бил оф райтс".

ПОТРІБНО ЛЬОРНЕТ ДЛЯ АНГЛІЇ.

НЮ ЙОРК. — Американський комітет оборони англійських домів, подав до відома, що в Англії дуже потрібно ріжного сорту льорнет і далековидів. Бо люди по містах не покидають праці, навіть коли чують загальний алярм перед надлітаючими літаками. Якби англійці кожний раз, коли почують сирени, втікали до сховків, їх промисл дуже потерпів би, а деколи цілком був би припинений. Тому вони радять собі в той спосіб, що не втікають до сховків, коли зачують загальний знак остороги, а посилають когось на дах і той дивиться, чи не надлітають ворожі літаки в їх сторону. Щойно тоді в даній частині всі ховаються. Тому їм дуже потрібно всякого роду далековидів.

СТРАХ ПЕРЕД ВЕСНОЮ.

ВИНТЕР ПАРК (Флорида). — На прилюднім вічу, влаштованім магазином Ролін Каледж, виголосила доклад відома американська журналістка пані Ен МекКормик і сказала, що страх її находить з приходом весни. Подібний страх перед весною мали европейські народи, зокрема ті, що були в війні. З сумом поглядали англійці на свої парки, доми і городи, немов прощали їх на віки. Прийшла весна і багато з тих домів і парків обернулось у руїну. А війна ще не закінчена. Найбільші страхіття ще не за нами, тільки перед нами, говорила вона. В Европі колись кожний селянин тішився з приходом весни. Нині його находить ляк. Подібний ляк нині находить і Америку. — Крім неї говорили ще інші бесідники, серед них архикнязь Габсбурґ і фільософ Моріс Метерлінк.

ВІЙНА НЕРВІВ — СТАРА ІСТОРІЯ.

НЮ ЙОРК. — Священик Ґері Фосдик в своїй проповіді заявив, що „війна нервів" це стара, відома річ. Її практикували вже в минулім. Вона опирається на твердоті моралі і етики. Щоб виграти фізичну війну, треба виграти наперед моральну.

ВШАНУВАЛИ ВЕТЕРАНА.

РОЧЕСТЕР. — Місто справило приняття свому старенькому ветеранови з громадянської війни, Генріму Лилі, з нагоди 100-літньої річниці його уродин. В приняттї взяли участь представники ріжних організацій і інституцій. Вони питались ювилята, як він почувається в сотнім році життя? Він з усміхом відповідав, що так само як в 99-тім.

ДАЛЬША ОБРІБКА ЗАКОНОПРОЄКТУ Ч. 1776 В СЕНАТІ

Дебата законопроекту ч. 1776 в сенаті добігає кінця і тепер сенатори приступлять до діла. В цім тижні доля його рішиться. Як заповідають знавці він цілком певно перейде. Одинокою загрозою для нього може бути „філібустер", коли то опоненти навмисно так довго забирають голос, щоб недопустити до голосування. „Філібустер" нераз триває і по кілька днів. З другого боку навіть відповідальні люде з табору опозиції не дуже прихильно дивляться на „філібустер", а то тому, що в такий спосіб можна ще більше поглибити розкол серед американської суспільности і то в питанні закордонної політики, в якім всі повинні еднатись.

Цього тижня сенатори приступлять до конкретних пропозицій змін згаданого законопроекту. Як першу зміну опозиція поставить застереження, що президент не ужиє американсько зброї, зокрема военних кораблів, поза територіями західньої півкулі. Коли урядові кола згодяться на цю поправку, говорив сенатор Джансон, то вони дадуть доказ, що дійсно мають добру волю і мирні заміри. Колиж запротестують проти цього, то кілька днів по ухваленні цього законопроекту рахуймося з вступленням Америки до війни як активний партнер. казав він.

СТРАЙКИ В ПРОМИСЛІ ВОЄННИХ ПРОДУКТІВ

Хоч уряд докладає всіх зусиль, щоб у фабриках, які виробляють які небудь военні продукти, не було страйків, то проте в теперішню пору існує в Злучених Державах Америки аж 16 страйків, в яких припинено роботу над замовленням уряду на суму 60 міліонів долярів. В тих страйках перестало працювати 23,000 робітників. Найбільшою фабрикою, в якій тепер страйкують робітники, є фабрика в Мілвокі, Аліс Чалмерс, яка має на 40 міліонів военних замовлень. Вона дотепер втратила поверх міліон годин праці. Уряд далі робить заходи, щоб ці страйки полагодити.

ВИДАВЦІ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ ВІДБИВАЮТЬ ЗАКИДИ

На конвенції 12,000 управителів американських шкіл зроблено видавцям шкільних підручників тяжкий закид, що вони підкопують американську суспільну систему і ширять комунізм. З обороною виступили видавці книжок і заявили, що воно не так. Можливо, що є денебудь книжки, проповідуючі комунізм, чи які інші тоталітарні науки, але тих книжок мало. Зрештою, говорили вони, вина в тому виховників, а не тих, що ці книжки друкують

БРИТІЙЦІ ЗАТОПИЛИ ВІСІМ КОРАБЛІВ НА СЕРЕДЗЕМНОМУ МОРІ

Британське военне звідомлення подає коротко, що британська фльота захопила на Середземному морі 8 транспортових ворожих кораблів, що мали загально понад 35,000 тон поемности. Найбільший з тих кораблів мав 3,500 тон. Не сказано, чи це самі італійські кораблі, чи може були між ними і німецькі. Це, правдоподібно, ті кораблі, що довозили поживу і зброю для італійського війська в Африці.

НІМЕЦЬКА ІНВАЗІЯ ГОТОВА ЗАЧАТИСЬ ЗА ЯКИЙ ТИЖДЕНЬ

З Віші, столиці неокупованої німцями Франції, доносять, що французькі пристані над Анґлійським каналом є завалені тисячами суден, що їх німці зібрали для перевозу німецьких військ до Англії. В французьких фабриках далі виробляють тисячі нових ратункових поясів які забирають німці. Так само нагромадили німці ще й маси літаків. Усе те вказує на те, що вони таки готові пробувати переплисти Англійський канал, щоб висадити своє військо на британський беріг. Далі кажуть, що саме тепер наближається пора, яка є найдогідніша для перепливу Англійського каналу.

ТРАҐІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ІТАЛІЙСЬКИХ ПОСЕЛЕНЦІВ

Війна Італії з Великою Британією в Африці відбивається фатально на італійських поселенцях, що подекуди цілком покинули свої оселі, втікаючи перед війною, ав інших потратили наслідком военних подій все, що мали. Тепер десятки тисяч утікачів хотілиб дістатись до французького Тунісу, шукаючи там захисту. Кажуть, що це мало бути темою розмови ґен. Франка з Маршалом Петеном. Ґен. Франко мав обіцяти Франції від імени Мусолінія зворот забраних французьких територій над Середземним морем, себто на французькій Рівієрі,, а зате Франція малаб дати дозвіл на перехід італійських поселенців з Лібії до Тунісу, Та офіційно заперечують правдивість цеї поголоски.

НІМЕЦЬКІ НАЛЕТИ НА БРИТАНІЮ ЗРОСЛИ

Німецькі летуни знову почали бомбардування британського острова на більші розміри, чого довший час не було.



ПОЖАР МОРСЬКОЇ ТВЕРДИНІ. Італійський кружляк „Сан Джьорджьо", що обороняв з моря Тобрук, італійську твердину в Африці, занявся від британського обстрілу. Довкола корабля на воді видно сіть для оборони проти торпед.

СОВЕТИ ПРО СВОЄ ВОЄННЕ ПОГОТІВЛЯ

МОСКВА. — Усунувши цілковито з політичного овиду Макса Літвінова, що як народний комісар заграничних справ, довгими роками намагався держати Совети близько демократій і Великої Британії, Совети вважали за відповідне заговорити через пресу і своїх найвищих військових представників, включно з маршалом Тимошенком, про свою теперішню силу, а саме про те, що советська армія тепер така сильна, що може змірятись з кожним ворогом. Запевняють населення, що армію переорганiзовано на модерний лад, що використано французькі невдачі на те, щоб усунути ті недомагання, що довели Францію до военої прогри. Далі говориться про масову продукцію нових кораблів і могутню советську фльоту. Навіть пишуть про советську фльоту на Дунаю. Підкреслюється, що в армії офіцири і генерали займають тепер перше місце, як бувало з даних часів, та що зліквідовано владу політичних комісарів. Отже, кажеться далі, при допомозі наймодерніших кружляків і панцирників на морі, а повзів, літаків гармат і війська на суші й в повітрі — Совети розторощать тепер кожного ворога, що зважився нарушити їхні границі. Ось таке кажуть советські генерали і таке пише советська преса.

Сталін — великий стратеґ.

Очевидно, що всього того не булоб, якби не було — великого Сталіна. Це Сталін, кажуть генерали, реорганізує армію і фльоту. Це він виробльовав навіть военні пляни наступу на Фінляндію і йому, кажуть советські генерали, треба приписати ту геніяльну тактику, завдяки якій Совети віднесли славну перемогу над Фінляндією.

ГІТЛЕР — УСЕЮ НАДІЄЮ МУСОЛІНІЯ.

РИМ. — Повище виходить ясно з останньої промови Мусолінія, в якій він зясував положення Італії, заявляючи, що каже „всю правду". Мусоліні признав, що Італія потерпіла в Африці велику поразку, стративши там дві армії. Казав, що Італія не була ще як слід підготована до участи в війні, але події змусили її взяти в війні участь скорше. Британці випередили її з того боку в Африці й тим треба пояснити італійські невдачі. Запевнював, що уряд зробив все можливе. Казав, що британці понесли теж поважні втрати, та що війна в Альбанії коштує греків дуже дорого, а дотого весна за плечима, що малоб означати, що з весною Італія думає віднести там перемогу. Та всі заяви Мусолінія не є нічим у порівнанню до того, що він сказав про Німеччину. Казав, що Італія ніколи не відступить від неї, а вестиме з нею війну до кінця. Казав далі, що Німеччина не до поборення, що війна буде тяжка і довга, але Німеччина переможе, бо вона й так вже має цілий европейський континент, крім Советів, під своєю контролею.

Кпив собі з Америки.

Про Злучені Держави говорив Мусоліні так зідливо, що американські кореспонденти дивуються, як він міг таке говорити як така висока офіційна особа. Казав, що Злучені Держави під промисловим оглядом є велканською силою, але тяжко буде їм доставити свою допомогу Великій Британії. Казав далі, що та допомога Англії нічого не поможе, бо щоб поконати Німеччину, Англія мусілаб висадити військо на европейський континент, а про таке не може англієць мріяти, казав Мусоліні, навіть в пянім чи наркотичнім стані... Казав, що це є виключене, щоб держави „осі" думали про напад на Америку, бо правдоподібніше є те, що нападуть на Америку вояки з Марса... А що в Злучених Державах думають інакше, то це, казав Мусоліні, треба приписати олігархії, що є під впливом жидів, а виявляє себе шляхом диктатури президента Рузвелта.

ІТАЛІЯ БАНКРОТУЄ, КАЖУТЬ В АНГЛІЇ.

ЛОНДОН. — В британських офіційних колах не можуть знайти в останній промові Мусолінія нічого нового. А тільки стверджують, що вона виявляє цілковите безсилля Італії. Уже так виглядає, що Італія є розторощена і збанкротована. І тому вся її надія на Німеччину, яка буде тепер її паном. Далі завважують, що тим разом Мусоліні говорив в театрі, а не на вільному місці, та що його промову держано в тайні, що означає, що він не почуває себе тепер уже певним серед своїх власних людей, як бувало.

ТУРЕЧЧИНА МАЄ ДАЛІ ВІЛЬНУ РУКУ.

АНКАРА (Туреччина). — Болгарсько-турецький договір цілковито не каже того, що Туреччина не піде до війни коли німецькі війська займуть Болгарію. Навпаки вона може піти до війни кожної хвилі, коли її гранична полоса буде, на її думку, загрожена.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОРІВНУЙМО, АЛЕ РОЗУМНО

Хто бував на наших вічах, на яких обговорювано незавидне положення українського народу в Україні й української справи взагалі, той знає, що часто буває хтось з бесідників чи тих, що зголошувались до слова, що вказував на те, що з українським політичним розумом щось зле, коли Україна не визволилась, хоч визволились в тому самому часі такі маленькі народи як литовці, естонці, латвійці й т. п. На те відповідали ми вже нераз теж в нашій газеті, а згадуємо за це тепер тільки тому, що й тепер зачинають, тут і там, виринати подібні голоси. От, кажуть, прецінь є уряди Польщі, Чехословаччини, що їх визнають в Англії й Злучених Державах, себто є представництва менших від українців народів, а то й цілком малих, з якими рахуються. А тому, що про українців ніхто урядово не говорить, ніхто їх не бере в оборону, ніхто їх не визнає, то легко прийти до заключення, що знову щось зле з їх „дипльоматією".

Певно, коли брати справи „по простому", то виглядає, що так є. Та коли розібрати ті справи з політичного боку, беручи під увагу складні обставини, в яких обертається теперішній воєнний конфлікт, а з ними і міжнародню гру великих потуг, то зрозуміємо, що ця справа не така проста, як може кому видаватись. А ускладнює її з українського боку головно відношення Великої Британії й Злучених Держав до СССР, а далі те, що Польща ніяк не хоче розуміти, що вона не зможе бути наново відбудована коштом українських земель, як це було по першій світовій війні. Ріжні причини складаються на те, що Велика Британія і Злучені Держави того переконання, що їх інтереси вимагають того, щоб з Советами не входити в конфлікт. Чи це кому подобається, чи ні, але так є. Та треба вірити, що це може змінитися, що як в Англії так і тут пізнаються на фальшивій ролі Сталіна, а тоді й українське становище буде краще.

Треба завжди мати на увазі, що українська справа є звязана головно з Советами, що вже забрали теж і більшу частину західньо-українських земель. Поза ними є іще невелика частина української землі під німецькою окупацією, а друга, ще менша, під мадярською. Ті останні землі, теж важна справа, але рішальне є те, що станеться зо землями під Советами. Це розуміють добре не тільки українські люде, але теж і — в Вашинґтоні й Лондоні. Тому, коли справа визволення України не іде гладко, і коли вона має стільки отвертих і закритих ворогів, то треба розуміти, що на те складаються ще й особливі причини. Знову деякі інші народи мають тепер у нас всюди приятелів, бо така є хвилева конюнктура. Та хоч оборона України зустрічає тепер перепони, то це не значить, що так вічно буде! Треба видержати і вірити, що українська справа у своїм заложенню є не тільки справедлива, але така льоґічна, що без цеї льоґіки не можлива ніяка тривала й розумна розвязка европейських проблем. І це заважить, а не хвилеві конюнктури.

ЧИННІСТЬ МОСКОВСЬКИХ АҐЕНТІВ В АНҐЛІЇ

„Ізвєстія" з 14. січня подали довжезне справоздання совєтської пресової аґенції з Лондону про зїзд „Народнього Конвенту". Повідомляється між іншим наступне:

„Вчора розпочався у великій салі готелю „Рояль" зїзд. Саля ця може вмістити лише 1,700 осіб, тому довелося винаймити ще дві салі... На зїзд зібралися кращі представники анґлійського народу, готові провадити боротьбу проти внутрішньої реакції і зовнішнього ворога. Зїзд є новим кроком в напрямі обєднання робітничої кляси і демократичних елементів Анґлії в умовинах сучасної війни. Перший крок зроблено в цім напрямі в лютім 1940, коли на почин часопису „Лейбор Монтли" скликано конференцію, на якій були широко заступлені робітничі орґанізації. Зїзд відкрито промовою орґанізатора лондонського союзу будівельних робітників, Ґері Адамса, спрямованою проти жорстоких і темних сил капіталізму. Він домагався від імени „Народнього Конвенту" націоналізації великих підприємств, збільшення зарібної платні, кращої оборони проти повітряного бомбардовання та допомоги жертвам війни, і зазначив: Голоси про війну за демократію англійський уряд визнає не вибрані ніким уряди Польщі, Чехословаччини та інші. Він обіцяє відбудувати держави, підбиті тепер Німеччиною, але має натакож відбудувати там напів фашистівський та дідичівський лад, ворожий СССР. Анґлійський уряд не хоче дати незалежність народам Індій та Африки, отже не має наміру визволяти й інші народи. Народній уряд міг би сформулувати помирні пропозиції, що містилиб справжню оборону проти закордонного капіталізму, до яких прилучивсяб і СССР, який домагається справжнього і тривкого миру... По виборі президії Пріт запропонував резолюцію, яка сформулувала політику і програму „Нар. Кон." в 8 наступних точках: 1. Піднести рівень життя робітничої кляси; 2. Сотворити надійну оборону проти бомбардування з повітря. 3. Відновити і розвинути права демократії і професійних спілок. 4. Націоналізувати банки, земельну власність, траспорт і великі підприємства. 5. Дати волю Індіям, дати всім кольоніяльним народам право самоозначення, обєднати Ірляндію. 6. Устійнити приязні відносини до СССР. 7. Сотворити народній уряд, який заступатиме інтереси працівного населення. 8. Заключити мир, давши цілковиту волю народам підбитим насильством. Пріт заявив, що коли не поставити опору уряду, то він буде провадити далі політику спрямовану на устійнення фашистівського ладу в державі. Твердив також, що треба запропонувати народам які провадять війну проти Великобританії, мир без анексій і контрибуцій, який має забезпечити волю всім народам. Це завдання може здійснити лише народній уряд, до якого німецький нарід поставиться з довірям. Дебати відкрив делеґат Ротуеля, що заступає 10,000 будівельних робітників. Після нього виступив представник товариства „Рашія Тудей', Слоан, який заявив, що уряди обох таборів, які провадять війну, намагаються притягти на свій бік СССР, як могутню державу, яка є в стані дати перевагу одному з них, але СССР лишатиметься невтральним. Слоан попередив делеґатів, що Анґлія перебуває майже в стані війни з СССР, бо вона підтримує польський уряд в Лондоні, який має власну армію, власні повітряні сили і виповів війну СССР. Він кінчив свою промову при бурливих оплесках, заявляючи, що СССР доти не зможе співробітничати з Анґлією, доки вона не матиме уряду, який щиро співпрацював би з СССР. Делеґат союзу транспортових робітників міста Ґлесґов, Гендерсен, заявив, що робітники не будуть працювати після повітряного алярму, коли їм не буде забезпечено належної охорони. Крішна Менон глузував з анґлійського — демократичного імперіялізму, порівнюючи його з тигром - веґетаріянцем. Відтак промовляв колишній ґенеральний секретар асоціяції машиністів на паротягах Скуенс, виключений з лейбористської партії Лідса, Уолкер та інші. Присутніми були 2,205 делеґатів, зних 531 від тред-юній, 368 від місцевих відділів, 433 від 220 підприємств, 89 від кооперативних орґанізацій..."

Стільки орґан московського уряду. До цеї внутрішньої британської справи „Народнього Конвенту" можна додати хіба, що московська демаґоґія в Анґлії походить з держави, де москвине топчуть всі ті засади волі народів, які вони проголошують поза межами СССР.

СІНҐАПОР — НЕ ДО ЗДОБУТТЯ

Увага світа звернена тепер в сторону Далекого Сходу в не меншій мірі, як в сторону европейського континенту. Бо цьогорічна весна може принести два великі зудари — в Европі й на Далекому Сході. А коли мова про Далекий Схід, то в теперішньому моменті зараз стоть перед очима відома британська морська база — Сінґапор, положена на самому кінці Маляйського півострова. Саме тепер Велика Британія стягає тамтуди щораз більші воєнні сили. А Японія знову зближається до Сінґапор з півночі. А що й фльота Злучених Держав зачинає теж там „рухатись", то ясне, що Сінґапор відіграє скоро дуже важну ролю, якщо там вибухне війна. Очевидно, що Велика Британія вже здавна рахувалась з ось такими евентуальностями. І тому перемінила Сінґапор в одну, величезну твердиню, звідки можна буде вести війну не тільки Великій Британії, але й Злученим Державам. Ось те останнє приготовання зачалось з моментом, як Японія приступила до держав „осі". Бо так є, що якщо вибухне воєнний конфлікт на Далекому Сході, то, очевидно, буде це війна з Японією. Що та остання до того готується, видно найкраще по тому, що вона всадовилась в Французькім Індо-Китаю, де потворила свої морські та летунські бази. Словом положення на Далекому Сході є таке, що війна може вибухнути кожної хвилини, бо завжди може статись щось таке, хочби і спровоковане, що доведе до цього. Та, одно певне, що така війна не застане Велику Британію не приготованою. Теж і Злучені Держави мають це вже давно на приміті й готуються на таку евентуальність. Але, як пишуть британські воєнні знавці, навіть якби Злучені Держави не прийшли з помічю, британці є в Сінґапор так сильні на морі, суші й повітрі, що не лякаються ніякого нападу з боку Японії.

Особливу увагу звернула Британія на повітряні сили на Далекому Сході. Коли Британія розпочала війну з Німеччиною, то мала одну важну повітряну базу на Тихім океані. Тепер не є вже ніякою тайною, пише винніпеґський „Фрі Прес", що вона вже має викінчених 7 таких баз, з яких військові патрулі королівсько-канадійської повітряної сили переводять правильні розгляди. У тих базах находяться не лиш літаки для розглядів, але й літаки до боротьби, бомбовики і стрімголов в долину летячі бомбовики. Вони можуть виконувати свою роботу зо згаданих баз, охороняючі торговельні шляхи і супроводжаючи британській і канадійській фльотилі. Про велику морську базу у Сінґапор знає цілий світ, одначе мало йому відоме про те, що Сінґапор є також важною повітряною базою. Від Сінґапор на півдні находиться ціла низка добре заосмотрених аеродромів, з котрих многі вже заняті відділами Королівської повітряної фльоти. На самім острові Сінґапор, пише згаданий часопис, є принаймні 4 більших стацій Королівсько-повітряної сили, в додатку до просторих цивільних аеродромів, які є настільки великі, щоб дати пристановище соткам літаків. Крім цього є аеродроми в середині острова, а на Маляйськім півострові підготовляють щораз більше нових баз.

У Сінґапор вже від давна приміщено сильні відділи літаючих човнів Сондерленд і бомбовиків Годсон, як теж літаків для розглядів. В інших аеродромах приміщено Бристолі, Бленгайми, Батлери і Ґлядіятори. Літання було завсігди дуже популярною розривкою мешканців Маляйського півострова, як білих так і родовитих маляйців. У часі мира існували там численні цивільні клюби літання, що мали велике число членів. Тепер ті аеродроми і літаки віддано до розпорядимости війська, для вишколу летунів. Тому нема там недостачі летунів і обслуги для літаків та аеродромів. Маляйський уряд отворив недавно початкову школу вишколу в літанню; на приняття до тої школи чекає 260 жидів, що втекли з націстівської Німеччини, а тепер думають стати пілотами, щоб карати Японію, далекосхідного партнера Гітлера.

Технічну школу вишколу також уже теж ведуть і в ній учаться вишколені і невишколені повітряні механіки, переважно не-европейці, одначе британські піддані. Вони вчаться кермувати літаками, а також вчаться на повітряних гарматчиків і мореплавців, щоб помагаючи маляйській повітряній фльоті, могли теж бути помічні при власній обороні тоїж фльоти. Прибула до Сінґапор теж австралійська Королівська повітряна фльота.

У Сінґапор існує теж дуже сильна протилетунська оборона, а місцеву міліцію скріплено британськими та індійськими полками і відділами домової ґвардії, що находиться в кожній кольонії. Та, пише „Фрі Прес", найважніше те, що таки самі японці знають ліпше, як хто інший, що коли вони зачнуть з Британією війну, то Токйо, їхня столиця, готова блискавкою зникнути з лиця землі, бо її зачне бомбардувати британська повітряна фльота, згромаджена в Сінґапор.

ЛОРД ТВІДСМЮР ПРО МИР

Ґенеральний ґубернатор Канади, лорд Твідсмюр, кілька тижнів перед своєю смертю сказав таке:

Наша теперішність є тільки надією й тугою, але я вижидаючо вірю, що та надія може розвинутись у важливу ціль. В сучасній хвилі світ знаходиться в анархії. Як хочемо мати мир, що посідав би наші душі, мир для збирання плодів життя для кожної особи, тоді анархія мусить скінчитися. Сяк чи так, якась інтернаціональна система мусить повстати, що буде на законі доброти а не насильстві. По останній Великій Війні ми зробили спробу в тім напрямку, а висліддом того була Ліґа Націй. Я побоювавсяб сказати про те, скільки промов я виголосив на Британських Островах, виясняючи її ціль. Але я завжди побоювався за неї. Мене переслідували слова славного старомодного церковника: „Хто унаслідить мир? Той, хто посвятився Богові, й держить себе на правій дорозі; хто є чистий серцем і лагідний духом". Ми спорядили спритну машину, але чи була там наклінна сила заставити її до хосенної роботи, чи був там дух „привести сухі кости д життя?" Я сумнівався. Лишилось іще багато розбурханого націоналізму на світі.

Очевидно, Ліґу Націй випробувано і вона не осягнула успіху. Однак світ мусить мати якогось сорту Ліґу Націй, або мусить розпастися.

Ми навчилися терпких лекцій почавши від року 1919, остріших і нещасливіших лекцій, чим навіть ті, яким ми зазнали за часу останньої війни, і я вірю, що сьогодні є більше нагоди чим тоді — для створення Ліґи Націй з правдивим духом поза нею. Ми будемо змушені створити новий світ і залишити в забутті много з наших старих понять про Імперію. Коли проби — досвіди — крізь котрі ми тепер переходимо, будуть достаточно жорстокими, щоб заставити нас до відкинення вже непотрібного перестарілого матеріялу, і до поглянення чистими очима й зо смілими серцями на нові умовини життя, тоді напевне ми здобудемо неоцінимий добробут.

ЮЛІЯН ТАРНОВИЧ.

ІСТОРІЯ ЛЕМКІВЩИНИ

(25)

Панщизняні повинности селян складалися головно з робіт; чинші і данини в натурі грали тоді другорядну ролю. Вони мали поважніше місце тільки там, де була мала рільна культура і де головним заняттям селянина була годівля домашніх тварин, лісна господарка. Заміна робіт на чинші була в цих часах дуже рідкою. Селяни мали за мало землі; лише в ряшівських і тарнівських сторонах*) мали селяни достаточну скількість поля; зате в ліськім і бохенськім пасі було брак землі. До того переважна більшість селянських ґрунтів було в тім часі власністю двора — так само як хата, інвентар, а навіть всі селянські знаряди. Селянин уживав ґрунту тільки доти, доки був в силі виконати повинности на річ двора, одначе селяни в королівщинах платили ланове і не робили панщини, але таких було в Ґаличині це багато. Також стан селянської худоби представлявся некорисно — і що до якости і що до скількости. Воли та рогату тварину тримали в більшій скількости тільки селяни в сяніцькій і сандецькій окрузі, зате пчільництво стояло досить високо, головно в дукельськім і сандецько - мушинських циркулах. Тут кожний селянин мав по кілька вуликів і мід вживав на — власні потреби, а віск продавав. Одначе неґіґієнічне мешкання, пожива, стрій, гноївки перед вікнами, пісна страва — це образ тодішного села.

Тому сільський народ, прикований до землі, як робучий інвентар, був неписьменний; ціла його освіта розпочиналася й кінчилася катехізаційними науками в церкві. Нема навіть що згадувати про тодішні сільські шкілки, бо таких або взагалі не було, або якщо існували тут і там, то лише часово. З устних переказів**) знаємо, що це не були зорганізовані шкілки, само їх існовання не було ніколи стале. Шкілки повставали лише там, де був парох охочий до просвіти, або дяк з замилуванням відданий свойому званню, що в своїй хаті вчив з букваря, а ще частіше з писаних табличок азбуки та трохи писати та числити, а ціла шкільна наука кінчилась на читанню псалтиря й апостола. Не стало вчителя-дяка, не стало й шкілки, бо про неї не було кому більше дбати в громаді.

Щойно по переході Галичини і з нею західніх карпатських земель під Австрією, з окрема із наступленням на монарший престол Йосифа II. в 1780 р. начинається в Галичині на полі шкільництва нова доба, засадничого значіння. Але й з тих йосифінських реформ на полі шкільництва, наслідник Йосифа II. австрійський цісар Леопольд II. змінив багато. Йосиф II. старався, щоб народні школи, які казав закладати, ширили відомости між найширшими кругами населення, щоб населення мало з них користи при розвитку промислу, ремесла й рільництва. Тим сподівався він осягнути побільшення продукції, ліпше використання джерел доходу та побільшення числа людности. Одно з найважніших розпоряджень Йосифа II., виданих що до народніх шкіл — це його, зглядно надворної наукової комісії — розпорядок з 24. березня 1781 р. На його основі почали повставати в цілій Галичині по містах і містечках так звані головні і тривіяльні школи німецького типу з 1—4 клясами, а по селах парохіяльні шкілки. Одначе справа закладання парафіяльних шкілок — задля браку відповідних підручників в українській мові і відповідних кандидатів на вчителів — не могла поступати вперед, так що церков лишилася для селян і далі тою школою, де вони з проповідей, церковних наук і катехізацій черпали для себе підставові та початкові відомости. Тому духовенство мало записувати точно зміст голошених проповідей і предкладати при візитації деканови (куренда еп. П. Білянського з 13. липня 1783 р.).

Коли отже закладання парафіяльних шкілок по сільських громадах за часів володіння Йосифа II. не вінчалось майже ніяким успіхом, то заходи коло закладання німецьких шкіл у краю виказують деякі вислідии, хоч також не такі, як того верховні власти бажали. Вже 1786 р. находяться окружні німецькі школи в Дуклі, Мушині та других галицьких містах.

Але по смерти Йосифа II. вступив на монарший престол його молодший брат, Леопольд II., а з ним вступила в шкільну ділянку нова реформа — автономії школи, з признанням публичного виховання і впливу учительського стану на публичне виховання. Кожному учителеві вільно було висловити свою гадку в шкільних справах і предкладати проекти уліпшень та через це управа школи мала належати до її вчителів. Одначе і тепер через байдужність тих, що стояли найближче українського населення в цілій Галичині та задля браку відповідних шкільних підручників, 18. і поріг 19. віку наш український народ переступив неграмотний, непросвічений, потрясений серед ріжних забобонів та без почуття культурних потреб.

На початку 19. віку були культурні відносини в обох галицько - українських епархіях, львівській і перемиській. Але перемиська епархія випередила скоро львівську під оглядом просвітнього руху, так що Перемишль став на якийсь час навіть осередком культурно - національного життя, що почало поволи пробуджуватися з кількавікового глибокого просоння. Це сталося около 1816 р., як на епископському престолі в Перемишлі засів о. д-р Михайло Левицький та до свіжо зорґанізованої капітули поклицано на кононика о. Івана Могильницького. Оба вони надали тодішній народній школі народній напрям, вправді в тодішньому розумінню, уживаючи церковщину за основу народньої просвіти; але все таки заведена ними школа стала опісля розсадником народньої просвіти в краю та була тим цінним і високим культурним добутком, що по оживленій боротьбі з ріжними противностями, вивела український нарід на шлях, що його відтак застали Шевченкові часи.

(Дальше буде).

*) Іван Кривецький, Галичина в другій половині XVIII. ст. у Львові 1909.

**) Іван Ем. Левицький, Погляд на розвій низшого і висшого шкільництва в Галичині в рр. 1772—1800. і розвій русько-народнього шкільництва в рр. 1801—1820. у Львові, 1903.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Асторія, Л. Айленд. — До проголошених розходів з коляди, яка виносила $156, треба ще додати $10 на Церкву св. Юра в Ню Йорку.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

НА РІЖНІ ТЕМИ

ПРИГОДА ОДНОЇ ПРОПАҐАНДИ

Кілька днів тому сильні радіові стації в Америці почули анґлійську заяву одної німецької радіової стації, що ця радіова стація готова заплатити кошти каблєграм з Америки з висказами опінії і побажань про анґлійські авдиції німецької стації.

Заява німецької радіо стації найшла негайний відгук. Багато людей послішилося написати стації свої думки, почування й побажання. Оферту підхопили вороги Гітлера й засипали німецьку стацію кпинами й жартами на адресу Гітлера.

Вислід був такий, що німецька стація дістала, кажуть, коло 15,000 слів за котрі їй приходиться платити по $2.19 до $3.23 за кожних 25 слів, наслухатися багато негарних завваг, а наконець мусіла покласти цьому край і вдавати перед світом, що все було гарно.

МАЄМО БАГАТО СПОЖИТИ

Почтовий департамент подає, що він захопив і знищив 15 тон (30,000 фунтів) чужинецької пропаґанди.

Вся ця загранична прапаґанда була призначена для „американського споживання". На домір всего, за перевіз цеї заграничної пропаґанди мали би заплатити американці, котрі тої пропаґанди зовсім не замовляли. Так уже встановлені почтові приписи.

Супроти цього американський конґрес тепер думає над тим, якби змінити почтові постанови так, щоб Америка не мусіла платити за чужу пропаґанду, якої вона собі не бажає.

ЗАХОРОНА ПЕРЕД ПРОПАҐАНДОЮ

Зовсім інакшу кампанію проти пропаґанди повів Інститут для Аналізи Пропаґанди. Цей інститут повстав не так ще давно з метою поборювати пропаґанду не забороною ширення пропаґанди, наказами реєстрації бюр, обмеженнями почтових привилеїв і тим подібними зовнішними заходами.

Він узявся будувати оборону проти пропаґанди в середині людини, в її думках і почуваннях. Передовсім він заставляє людину відноситися до всего, що вона чує, зо сумнівом. Себто зараз питатися: чи правда це, що я чую? З якою ціллю це могло бути сказане? Хто й де тут може говорити неправду, недоговорювати, пересаджувати?

Цей Інститут поширив тепер свою діяльність на школи. Як він самий каже, міліон дітей у 3,000 публичних шкіл Злучених держав користає з курсів, що їх приготовив Інститут для Аналізи Пропаґанди.

ДЕМОКРАТІЯ И ТОНАЛІТАРИЗМ

Усе це йде певно в розріз з тим, що нам досі при якій небудь науці приходилося чути. Чогоб нас не вчили, вчителі правильно ждали від нас сліпого принимання того, що нам подавано. Як учили мови, то казали нам догадуватися, що існують якісь належно встановлені правила. Як учили нас історії, то нам підсували, що десь хтось всі спірні питання вирішив найвищим орeченням. При навчанні природи говорили нам про „закони природи", гейби якийсь законодавець установив закони, якими ми мусимо повинуватися так, як карному законові.

У так званих тоталітарних країнах уважається за тотальну мудрість приймати без найменшого спротиву, сумніву й роспитування все, що тоталітарні вожди подають. Сумніватися в науку цеї еліти вважається не лише нерозумом, але й просто злочином, ба навіть зрадою держави й народу.

Виглядало би, що новий спосіб підходу до всего, чого нас навчають, може бути звязаний з демократією, як старий спосіб з недемократичними політичними устроями, хоча звязок тут неконче необхідний.

МІРИТИ ВЛАСНОЮ МІРОЮ

Коли „тоталітарне" навчання накидує всяку науку згори, й здушує всяке критичне відношення до неї, а „демократичне" радить у всіх справах навчання відноситися до всего критично, то й не можна дивуватися, коли прихильники то- критицизму будуть відноситися безкритично власне до свого способу навчання, а прихильники „демократичного" кретицизму будуть відноситися критично навіть до своїх власних способів навчання.

Звідки то походить, що самий Інститут для Аналізи Пропаґанди, навчаючи наставлення критичности до всего навчаного, ставиться з такою самою критичністю до своеї власної методи. Прихильники методи критичного наставлення до пропаґанди кажуть, що їх метода має на цілі навчити людину жити інтеліґентно, розумно, думати критично, розбирати всі питання розумно. Прихильники противної системи виходили зо заложення, що розбуджувати критичність у людині доводить до вічних сумнівів, до вічної боротьби з питаннями, до нездібности до акції, до цинізму, себто вигідної думки, що взагалі за розум, красу й добробуту побиватися нема пощо.

Розвіши таку аналізу вислідів власних заходів і прирівнавши їм з вислідами противних думок, Інститут для Аналізи Пропаґанди каже, що його метода дає кращі висліди, як противна, що вона справді навчає людей краще думати, ясніше почувати, сильніше хотіти, словом, інтеліґентніше вести життя.

Так каже цей Інститут, але, звісно, цих вислідів його розсліду ми все ще як остаточних приняти не можемо; і якщо ми його засаду приймемо, то й до його висновків віднесемося з сумнівом.

ВАЖКІ ЧАСИ ДЛЯ ПРОПАҐАНДИ

Поза цими трома фактами, ніби розбіжними, поза сензаційною заявою німецької радіової стації, заходами американського почтового департаменту нищити чужинецьку пропаґанду в огні та заходами Інституту для Аналізи Пропаґенція, є певна „оборона" перед пропаґандою.

Люди видно почувають, що їх з усіх боків пробують бомбардувати пропаґандою. Дехто уживає до цього підшептів, книжок, ґазет, ріжного розголосу, а дехто то перемінює пропаґандивну кампанію на свого роду „бліцкріґ". Як звичайно, всяка акція викликує реакцію, всяке пертя спротив.

Чи ці заходи унеможливлять пропаґанду? Ледво чи зможуть це зробити. Люди, що заняті пропаґандою, переловлені на кепській пропаґанді, будуть робити заходи протиділати заходам нищити пропаґанду або робити її так, щоб люди, для котрих вона призначена, не могли пізнати, що це пропаґанда. Пропаґанда не стане неможлива, вона лише стане трудніша, більше рафінована.

СПЕРШУ ПРОВОКУЄ, А ПОТІМ ФАЛЬШУЄ

(З проти-української кампанії канадійсько-польського часопису „Час").

У Винніпеґу виходить польський шовіністичний часопис „Час". Цікаво відмітити, що першим його редактором був — українець. Другим — жид. Недавно тому цей часопис накинувся на українську пресу за вісти, що їх передаеться зо західньо - українських земель, що є під німецькою окупацією. Очевидно, часопис лютий за те, що пригадується світови, що ті землі не є польські, але українські. Він дивується, звідки взялись українці в Кракові, не знаючи, що там існує українська греко-кат. церква вже від 50 років. І то така, що находиться близько польського університету. Також не знає цей часопис, що за Польщі було в Кракові багато українців, бо на справжніх українських землях годі було їм дістати якусь державну посаду, а як учитель, чи хто там інший, просив місця на чисто польській землі, то це був одинокий рятунок для такого українця дістати якусь „посаду". Ось таким чином знайшлося з упадком Польщі багато українців н- чисто польських землях, зокрема в Кракові чи Варшаві. Що ті українські учителі вертають тепер на українські села, де вони передше повинні бути, а де замісць них були польські учителі, то це вина Польщі, а не українців. Та „Час" робить дурну міну і хоче те все закрити та денунціює тих, що в Канаді такі речі розкривають і подають правду, яку він називає „гітлерівською пропаґандою". Та разом з тим пробує цей часопис писати про „ревізію" польсько-українського думання. Дораджує обидвом сторнам, польській і українській [illegible] більше не послугуватись історичними неправдами, а „тільки правдою і реалізмом", себто „сказати собі щиро й отверто, про що властиво іде і як реально розвязувати спільні непорозуміння". Часопис каже, що українці закидають польській політиці, що вона й за останні часи нічого не навчилась, але, каже він, те саме можна сказати і про „укрїнську націоналістичну політику". З цього міг би необізнаний з відносинами думати, що українці не поступали щиро з поляками і їм не говорили правди в очі. Та вистарчить згадати тільки за те, що було говорене в польському соймі з боку українських послів, щоб пізнати, що польський часопис нише свідомо неправду, або зраджує цілковитий анальфабетизм, коли іде про українсько - польський конфлікт за останні 20 років. Українські уґодовці, заявляючи свою льояльність, домагались нераз від польського уряду мінімальних прав, тої територіяльної втономії, яку Польща була зобовязана була дати, а що з того вийшло? Чи не закричали цеї спроби польські посли в варшавському соймі? А що сталося з українським університетом?

Очевидно, що тут на американськім ґрунті можнаб розбирати порушені польською ґазетою справи в спокійнім і розважнім тоні. Але як можна вірити, що таке можливе, коли, наприклад, „Час" далі пише про „Малопольску"? Це таке несеріозне й фальшиве становище, що відбирає охоту з того роду ґазетами входити в дискусію навіть таким людям, що є за таку дискусію і припускають, що й з неї моглоб вийти щось доброго. До такого самого заключення дійде теж той, хто прочитає в тій ґазеті таку статтю як та що має наголовок „Земя Червеньска", де є поділ на „украіньцуф" і „русінуф". Ось та стаття подає, між іншим, ось такі мудрощі:

„Ще раз підкресляємо, що руське населення Малопольщі є у своїй величезній більшости польського походження, у значній мірі це зрущені нащадки польських поселенців, котра прибула на ту землю на протязі шістьсотлітнього польського панування..."

Кінчиться це таким твердженням: „...біг подій виказує ще раз, і то не останній, що ця земля є польською і польською остане".

Ось так виглядають запросини до дискусії, щоб писати „історичну правду". Ні, таки так є, що горбатого й могила не випростуе!

ЗАЙМУТЬ БОЛГАРІЮ ТОГО ТИЖНЯ

ІСТАНБУЛ. — Панує загальне переконання, що вже того тижня німці займуть Болгарію, а Британія зачне проти Болгарії воєнні кроки. Так є, що німецькі офіцири прибувають до Софії, а британські піддані покидають болгарську столицю.

ДБАТИ ПРО ПОЖИВУ, А НЕ МОБІЛІЗАЦІЮ

ВІДЕНЬ. — Таке дораджують націсти балканським державам, зокрема Югославії, бо попередні жнива не дописали.

БІЛЬШЕ ДІТЕЙ!

БЕРЛІН. — Разом з „перемогою зброєю" мусить іти і перемога дітьми", каже націстівський провідник Гімлер, домагаючись, щоб німецькі родини мали від 4 до 6 дітей.



АРМІЯ СТАЛІ. Друга панцирна дивізія американської армії влаштувала оноді коло Форту Бенеш, в Джорджії, перегляд зброї. Понад 2,000 возів і панцирних авт узяло в ньому участь. Цивільні люди теж могли оглядати цей перегляд.

Д-р Кирило Трильовський.

СОЙМОВІ ВИБОРИ В 1889 РОЦІ

(В СНЯТИНЩИНІ).

Дуже рідко де по селах був оден примірник „Батьківщини". Можна отже собі представити, як тяжко ішла виборча пропаґанда. Та всеж таки удалося мені, підчас правиборів, переперти по селах вибір більшости опозиційних виборців, які підчас голосування на посла в Снятині віддали свої голоси на о. Гамарака. Це було очевидно нашою великою перемогою і за це заплатив своєю посадою староста Соневицький, котрого за кару післано на пенсію. Йому „бардзо за зле взенто", що він узглядновав протести, вношені селянами проти шахрайств, яких при правиборах допускався Ваґнер (= Гавкнер). Соневицький був „русин", одружений з полькою, але мав тільки сумління, що очевидно шахрайств не хотів терпіти. За те і пішов на зелену нашу. Про це вже постарався мстивий Мойса через свого приятеля, віцепрезидента намісництва.

Долю такого поповича-карієровича, що аж на старосту видрапався, представив прекрасно у повісти **„Панич"** пок. д-р Андрій Чайковський. Є це справді „історичний" роман, бо представляє дуже вдавно обставини, які були у Сх. Галичині перед пів століттям.

Безпосередно по побідних наших виборах дякує мені о. Гаморак тай каже: „Чим же я вам віддячуся за Ваш великий труд та за такий гарний успіх?"

На це я відповів, що вже сам гарний успіх є достаточною нагородою для мене.

Та всеж таки без нагороди не обійшлося: Е. Стрийський, брат. пок. жінки о. Гаморака, дарував мені на памятку тих виборів свій револьвер, котрий пізніше десь затратився в „круговороті випадків і подій".

Як я вже зазначив — був о. К. Гаморак людиною европейської культури і часто цитував світових авторів. А хоч предплачував кацапські часописи (пізніше „Діло"), то мав зрозуміння для поступових поглядів своїх дочок. Небавом по виборах 1889. року, в літі, просили вони його, щоби запросив на ферії звісного поступовця **Михайла Павлика** зі Львова, що він і зробив. І Павлик приїхав, а своєю ніжною вдачею здобув собі в Гаморака велику симпатію.

Кілька кільометрів від Стецеви є село Русів, де тоді жив студент коломийської гімназії **Василь Стефаник**, в котрого на феріях перебував його товариш **Лесь Мартович** (як звісно обидва вони стали опісля визначними українськими письменниками). Вони очевидно бували у Стецевій, між іншим із поклоном до М. Павлика.

Одного разу приїхав В. Стефаник разом з Мартовичем, порядним возом і кіньми свого батька — багача — до Стецеви тай запросив Павлика до себе в гості. Павлик згодився, сів на той драбинястий віз і поїхали. Але гірка була та його їзда: дорога зі Стецеви до Русова була ще „польська", з грудами та нерівна, а Василь знав, що лиш коні могли вискочити та все говорив до себе: „А не знати чи там мама наварила вже пирогів..."

Тай татови, старому Семенови, дісталась своя пайка, а бідний Павлик, вернувши з розстрясеними кістьми до Стецеви, жалувався перед Гамораком: „Та ледви з мене душі не виперли — так гонили по грудах!

Вісім літ пізніше В. Стефаник став великим українським письменником. А шість літ пізніше вже і я кандидував до краєвого сойму, а моїм контркандидатом був той сам добряга о. Кирило, очевидно в порозумінню зі мною. Ренегат — начальник суду Товарницький — перепер, яко голова виборчої комісії, поновний вибір о. Гаморака, але всі хруні зробили великі очі, коли він, по приняттю виборців в „Народній Торговлі" у Снятині, заїхав до мене і жінки на підвечірок.

Мойса дав себе вибрати з більшої посілости. Ми ще оба з Мойсою, пізніше зійшлися, у віденськім парляменті та очевидно не говорили до себе.

М. Павлика схарактеризував найліпше підданий о. Гаморака, говорячи про нього:

„Це такий добрий пан, що якби його помастити салом, то кіт за одну ніч його би зїв!"

Сам о. Кирило не дуже звертав увагу на свій вигляд: усе був запорошений тютюном, з якого скручував циґарети та підпалював їх звісними колись смердячими сірниками, по 2 грейцарі пачка.

Ті вибори в Снятинщині були і тим ще інтересні, що один священик, ставши виборцем, голосував проти о. Гаморака, а за Мойсою. Був це о. Филимон Огоновський, брат чесних і високошанованих в українській суспільности професорів університету, о. Омеляна, голови „Просвіти", що викладав у Львові історію українського письменства, і д-ра Олександра, що на тім же университеті викладав австрійське цивільне право. Брат їх схрунив через те, що Мойса обіцяв виробити йому становище гр.-кат. пароха в Снятині. Цего приречення і додержав, та як та парохія опорожнилася через смерть о. Ганкевича, батька звісного потім українського соц. демократа Миколи Ганкевича. Не лише снятинський повіт, але і ціла галицька суспільність була цим поступком о. Филемона крайно обурена.

Впрочім і мої аґітаційні поїздки мали нераз дуже інтересні моменти. І так зайшов я раз до хати одного виборця в селі Задубрівцях. Самого виборця я не застав, але лише його жінку, так може 50-літню селянку. Я постановив собі зажартувати з неї та почав вихвалювати Мойсу, який то добрий пан і як то буде добре, коли її чоловік буде за ним голосувати. Бо преціж і він рільник, а Мойса також, то повинні разом держатися.

Та бачу я, а моя ґаздиня посоловіла та зробила такі сумні очі, що мені аж жаль стало. Я отже признався до жарту і сказав їй, що мені іде власне про цілком щось інше, а іменно, щоби її ґазда голосував проти Мойни.

В ґаздині зараз прояснилось лице, вона засміялася та каже:

„Ой, добре, паничу, що ви завчасу призналися, а то я вже хотіла іти до сіней за кацюбою на вас".

Ну і ми розійшлися в якнайліпшім настрою, я її чоловік і справді голосував на о. Гаморака.

Я переконався підчас тих виборів як багато є ще до роботи над нашим селянським народом та який це вдячний терен для такої роботи. Хрунями звичайно ставали начальники громад (війти), завислі і від староства і від повітового виділу. У них було дуже много нагоди до корупції, а тоді такий війт ставав вже безнадійно знаряддям тих урядів, які впрочім взаїмно себе підпирали.

Перші голови читалень в Карлові, (Лесь Чорнокожа) і в Будилові (Микола Майданський) були оба анальфабетами. Перший став головою тому, що був багатий „порядний ґазда" і тому й інших своїм прикладом заохотив до вступлення до читальні, — другий став головою через свою надзвичайну амбіцію і також з уваги на великий вплив у своїй громаді. Оба вони однак стали війтами та похрунились.

Годі однак кінчити отцей уступ моїх споминів не згадавши дещо більше про село Карлів. І тоді — перед 50 роками — і тепер є воно найкращою громадою в Снятинщині, хоч тамошні жінки тепер майже цілком покинули свій давний чудовий народний стрій.

Перед півстоліттям видно було наслідки великопросвітянсько-отверезуючі роботи тамошнього пароха о. Воєвідки, який помер десь біля 1876. року. З надзвичайною вдячністю згадували селяне його імя! Так само згадують тепер імя Івана Сандуляка, поета-селянина та соймового посла. В його память засадили вони на площі дуба, якого „хтось" зрубав.

Треба піднести велику ріжницю національної свідомости й організованости нашого селянства, в порівнанню зі станом з перед 50 років, як високо воно піднеслося тепер, яким горячим патріотичним вогнем спалахнуло воно от хочби підчас короткого існування закарпатсько - української держави!

А хоч невдача тої держави страшно його заболіла, то одначе той патріотичний вогонь жевріє дальше в душах наших селян. Пятьдесять літ освідомляючої й організаційної роботи не пропало марне!

(Кінець).

РАДІЄВА ПРОГРАМА ГОРОЖАН ЧУЖИНЕЦЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

Починаючи від 26-го лютого СВС (Кенедіен Бродкестінґ Корперейшен) передаватиме через радієву мережу по цілій Канаді програму канадійських горожан не-британського походження — разом 13 програм. Провід спочиває в руках Директора Публичної Інформації. Ціль — дати нагоду ріжним національним групам чужинецького походження, яких є в Канаді 4 міліони, висловити й виявити себе. Програма зветься „Кенедіенс Алл", і в її обсяг входять промови, хорові та інструментальні виступи національних груп.

Програма зачнеться виступом **українців** у Вінніпеґу, в середу, 26-го лютого, година 10.30 ввечір, східній денний стандартовий — час. Дальші програми будуть передані кожної середи в ій самій годині, аж до 21-го травня. Одним з тих, що помагали при укладі програм, є відомий приятель українців проф. Ватсон Кирккконел.

ШІКАГОВСЬКА ХРОНІКА

подає Степан Куропась.

Чехо-словацька кольонія в Шікаго дуже активна. Чехи ведуть перед. Їх більше. Вони заможніщі й мають вплив в міській і стейтовій адміністрації. В додатку вони живуть збитою масою, так що деякі дільниці на полудневій частині міста є 100% чеські, включно до склепів, банків чи ресторанів. Такі дільниці, це 18-та вулиця, від Гомстед аж до Деймен, і від 12-тої до 22-ої вулиці. Цю дільницю чехи називають „Пільзен", від славного пивоварського міста в Чехах. Є ще дільниця т. зв. Чеська Каліфорнія, це район 22-ої і 26-ої вулиці, від Каліфорнії аж по границі міста до Цисера і Бервин. В тих дільницях не вдержиться жадне торговельне підприємство в нечеських руках. Багато можна би написати про чехів і їх діяльність та їхні організації в Шікаго. Та цим разом хочу ствердити, що чехи зовсім не стратили духа по розборі Чехословаччини. Не обкидали своїх політиків болотом по втраті своєї незалежности, як це зробили деякі українці по втраті хочби навіть Карпатської України. Чехи вірять в силу свого народа, в нову Чехословаччину і для неї вже працюють. Цього місяця разом зі словаками закупили два модерні санітарні авта (амбулянси) і вислали їх для чехославацького корпусу, що воює по стороні Англії. Це коштує кілька тисяч долярів. Словаки менше численні і активні та, подібно як й українці, розпорошені, не жиють збитою масою. Є дільниці, де їх більше, звичайно біля костелів. Словаки це переважно робітники, мають менше бизнесів і професіоналістів. Тому і менше заможні. З чехами сходяться офіційно, але великої дружби між ними нема. Лучить їх ще найбільше гімнастично-спортове товариство „Сокіл". Чехи мають кілька дуже гарних сокільсько-гімнастичних саль (соковни), де вправляють і є членами теж і словаки.

Український Евхаристичний Конгрес підготовляється в Шікаго. Підготовчі праці ведуть о.о. Василіяни і вже тепер проголошують і виробляють пляни цього конгресу, що має відбутися в місяці червні. Участь в конгресі мають взяти обі греко-католицькі дієцезії, себто і карпато-українська.

Про українських бизнесменів пишеться тепер дуже багато в „Свободі". Дуже багато про організовання наших бизнесменів пише п. Платон Стасюк, визначний український бизнесмен в Ню Йорку. Тому рівно 12 літ писалося в „Свободі" дуже багато теж і про українських бизнесменів в Шікаго, як теж і про потребу такої організації. Всі мотивували, що треба нам в Шікаго мати гуртові склади споживчих товарів (тоді було дуже багато українських ґросерників), свої вантажні авта, що обслугували би членів-ґросерників. Звичайно в пресі і на зборах дописувачі і промовці закінчували з вірою в успіх такого діла. Навіть засновано „Товариство Українських Бизнесменів", яке кілька разів переорганізовано, так що в теперішній формі це вже: Товариство Українських Бизнесменів і Професіоналістів. Та діяльність цього товариства зводиться до мінімума. Є там ріжні люде. Всі вони добрі. Але всі в купі нагадують відому байку Степана Руданського про вола, лебедя і рака, що разом віз тягнули. Можеб так подумати над оживленням товариства?

І в Ню Йорку були спроби тому 12 літ організувати українських бизнесменів. Памятаю що інж. В. Топольницький, фаховий кооператор, положив доволі праці в тому напрямі. Інж. Топольницький, коли вже про нього мова, добре списався в Канаді. Там зорганізував кооперативу „Калина", яка гарно розвивається. Та минуле — пропало. Дай Боже Ню Йоркови щастя у теперішній спробі, а найважніще витревалости, бо цього в нас звичайно найменше.

ДВОХСОТНІ РОКОВИНИ ПЕРШОГО АМЕРИКАНСЬКОГО ЖУРНАЛУ

(Хоч перше пропонований Бенямином Френклином, то однак видання його суперника появилось на три дні скорше).

Двіста років тому, а саме дня 13-го лютого 1741 року, появився у місті Філядельфії перший американський журнал. Сьогодні маємо поверх 6,000 ріжних журналів, виданих у ріжних стейтах, а саме видавництво журналів стало одним з найбільш важних частин великої краєвої друкарської і видавничої промисловости.

Поруч американських часописів нема, крім журналів більш освідомляючої сили для кристалізування думок народа Америки за весь час її розвою. Фактом є, що вони освідомили та повчили міліони населення. Жадна нова народня справа ніколи не могла дістати піддержки народу без моральної помочі зі сторони журналу. Заклик до чину безпосередньо перед самою американською революцією, цебто 1776 року, був різко висловлений на сторінках журналу Ісаї Томаса під назвою „Роял Американ Мегезин". Агітація проти невільництва, котра закінчилась горожанською війною, почалась на сторінках журналів, основаних і присвячених для боротьби з лихом. Навіть справа прогибіції, що була чотирнацятилітньою спробою, була обговорювана та пропагована на сторінках журналів на протязі сто років.

Історія першого журналу є коротка. Кілька місяців перед його появою, Бенямин Френклин, примірний подвижник всього промислу, проголосив проект видавання журналу для конкуренції з журналами, які в той час видавано в Англії. Редактор, котрому він доручено пояснив подробиці свого пляну, Джан Веббе, виявив тайну друкарському конкурентові, Андрієви Бредфорд, сподіючись самому з того скористати. Після того почались змагання поміж двома друкарями за те, хто з них скорше зуміє випустити перше число видання журналу. Френклин програв ті змагання. Періодичний журнал Бредфорда, під заголовком „Американський Журнал або Місячний Огляд Політичного Стану Британійських Кольоній" вийшов з друку дня 13. лютого 1741 року. Три дні пізніше появилось видання Френклина під назвою „Загальний Журнал для Британійських Плянтацій в Америці". Журнал Бредфорда проіснував усього три місяці, а журнал Френклина шість місяців.

Коли взяти під увагу теперішні часи, то ніодин з тих журналів не був інтересним. Журнал Бредфорда поміщував статті про перехід засідань законодавств Пенсилвенії, Ню Йорку, Ню Джерзи і Мерилєнд, що займало майже половину місця. Інші статті були про історію Пенсилвенії, а інші у формі діяльогу; дальше замітки про війну Австрії та оповідання про гроші й метеорольогію, цебто науку про явища у повітрі. Ті статті тепер тяжко прочитати.

Зусилля Френклина були майже такі самі. В його шість виданнях подибуємо проповіди, переклади римського поета Овіда, про діяльність проповідника, котрий пропагував популярне релігійне оживлення, а також визначну критику деякого поступовання англійського парляменту. Багато теж місця займали передруки коротких статтей та поезій з американської преси.

Оба журнали мають тепер тільки історичне значення. Хоч Френклин на три дні спізнився з виданням першого журналу для Америки, то однаке зі своїм видавництвом видержав два рази довше від свого суперника. Та, як видно, Френклин мало думав про ті події, бо не згадує про них у своїм життєписі ні одним словом.

Загальна Рада — ФЛІС.

АКЦІЯ ПРОТИ ОБМАНЧИХ ОГОЛОШЕНЬ

Федеральна Промислова Комісія приказала, щоби Милтон С. Йонг, власник фірми під назвою „Волтон Трейнінг Бюро" в Петерсон, Н. Дж. занехав оголошувати заочні курси для підготовки на іспити в цілі одержання державної посади.

Комісія подає, що в циркулярах тої фірми було мильно описана справа державних посад, до котрих між іншим входять залізничо - поштові клерки та сільські листоноші.

Згаданому приказано, щоби заперестав писати в оголошеннях, що державну працю можна зараз дістати; що він про це вистарається; що іспити на посади маються скоро відбути; що початкова платня є такої то висоти, а фактично це неправда, а також, що він може довідатись від Комісії Державних Посад про те, коли мають відбутись недоступні для аплікантів іспити.

Дальше йому заборонено подавати, що кваліфіковані інструктори сортують і значать іспитові папери, або, що його курси уложено після точного перегляду попередніх іспитів компетентними знавцями; що він має звязки з урядом Злучених Держав або Цивільною Службою; що його студенти можуть зараз дістати проголошені посади або інші, як тільки аплікації приймається; що він має довід, як зладжувати та кваліфікувати аплікантів на іспити Цивільної Служби, а також, що йому відомо де і коли відбуваються іспити Цивільної Служби, хоч це взагалі невідоме публиці.

Загальна Рада — ФЛІС.



РЕКОРД РОКУ. — Фундація „Джордж Руперт Фишинг Контест" вислала д-рові Джанові Б. Вернаглія чек на тисячу долярів як найкращому вудкареві за те, що літом піймав цю рибу ваги 927 фунтів.

ВПИСУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ І В ТАКИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧІТЬ ЇХ БУДУЧЧИНУ.

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

ЧУДОВЕ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД РЕВМАТИЧНИХ БОЛІВ

Не терпіть мускулярних болів безпотрібно. Тисячі людей вдоволялися чудовим звільненням від ревматичних болів, від болів у мускулах бедрів, від звихнень і болю м'язів, тільки через натирання Пейн-Експеллером. Цей сенсаційний лік приносить славетну полекшу скоро. Понад 17 мільйонів пляшок вже продано. Отже, не чекайте. Купуйте Пейн-Експеллер. Питайте за Пейн-Експеллером з якорем на опакуванні.

UKRAINIAN 130

ХРОНІЧНІ НЕДУГИ КРОВІ, НЕРВІВ І ШКІРИ, жолудка, нирок, мочевого міхура, загальне ослаблення, пухнення железів.
ЛІЧЕННЯ ГЕМОРОЇДІВ
НА БАЖАННЯ X-RAY
Поради Даром.
Езамінація і Бадання Крові $2.00.
ЛІЧИМО РОЗШИРЕНІ ЖИЛИ
Гонорар приступний
Dr. BURTON DAVIS
415 LEXINGTON AVENUE,
Cor. 43rd St., Fourth Floor,
NEW YORK CITY.
ГОДИНИ днями: від 9 рано до 7:30 вечером. В четвер від 9 до 4. Неділями і святами від 10 до 1.

Д-Р ЮРІЙ АНДРЕЙКО
УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР, ХІРУРГ і АКУШЕР
321 E. 18th STREET,
between 1st and 2nd Avenues,
NEW YORK, N. Y.
Tel. GRAMERCY 5-2410.
Урядові години: рано від 10 до 12. Ввечір від 6 до 8, а в неділі рано від 10 до 12.

ЛЮБОРАДСЬКІ

не наголовок дивної, але ще зовсім не перестарілої повісти відомого українського письменника

АНАТОЛЯ СВИДНИЦЬКОГО

що малює гарно й яскраво життя української священичої сімї на Поділлі в 60-тих роках минулого століття, коли це духовенство переживало переломові часи.

Перед очима читача письменник розкриває малюнки старого, простого побуту сільського духовенства, його близькі взаємини з народом, а поруч цього малює, як перестарілі вже тоді форми життя повільно розкладаються, а на їх місце виростають нові.

Перед читачем встають як живі картини тодішнього родинного, суспільного, шкільного й бурсацького побуту.

Є це одна з найкращих повістей українського письменства, одна з тих творів, про котрі можна сказати, що хто їх не знає, той не знає української літератури.

ЦІНА ПРИМІРНИКА В ТВЕРДІЙ ОПРАВІ 1 ДОЛЯРА.

Замовлення слати до:
"SVOBODA"
81-83 Grand St., (P. O. Box 346) Jersey City, N. J.

НАДІЙНІ

На цю організацію можна сміло надіятися, бо вона має певне знання, здобуте довголітнім досвідом на службі тутешньої громади серед найвибагливіших родин.

Ці роки досвіду не змарнувались; вони послужили на вдосконалення нашої організації і витиснули на ній знак довгих років.

STEPHEN J. JEWUSIAK & SON
FUNERAL DIRECTORS
77 Morris St., Jersey City — 34 E. 25th St., Bayonne
Phone: Bergen 4-5989 — Phone: Bayonne 3-0540

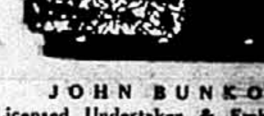
ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
НА ФІЛЯДЕЛЬФІЮ Й ОКОЛИЦЮ

МИХАЙЛО НАСЕВИЧ
cor. FRANKLIN & BROWN STS.,
PHILADELPHIA, PA.
Tel. Market 1320
ОБСЛУГА В ДЕНЬ І ВНОЧІ

ЦІЛИЙ ПОХОРОН з цею прегарною металевою труною, двома автами, каравоном, бальсамуванням, вживанням Похоронного Дому і т. д. **$295.00**

Все, чого треба, з винятком одіння й належитостей за церковну відправу й цвинтар.
S. KANAI KAIN
433 State St., Perth Amboy, N. J.


МИРОН ЛИТВИН І СИН
УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ
Обслуга щира і чесна
Main Office:
383 MORRIS AVENUE,
cor. Springfield Ave.
NEWARK, N. J.
Phone: Essex 3-5347
Branch office (Філія):
969 SOUTH BROAD STREET,
TRENTON, N. J.
Phone: Trenton 8588

ІВАН БУНЬКО
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
заряджує погребами по ціні так низькій як $150
Обслуга найкраща.

JOHN BUNKO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 E. 5th ST., NEW YORK CITY.
Dignified funerals as low as $150.
Telephone: GRamercy 7-7661.

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ЗАНИМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ
129 EAST 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel.: Orchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL:
707 PROSPECT AVENUE,
(cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y.
Tel.: Melrose 5-6577

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМ САМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛЬОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН, ч. 234. Що сталось з Томом?



Тарзеля бігла по галузях дерев, щаслива, що їй вдалось віднести першу добру перемогу над противником, що хотів їй забрати хлопця.

Але тепер Тарзан і собі гнався по верхах дерев, у надії, що вдасться йому зустріти щераз дівчину нетрів.

З хвилею, як Тарзеля зблизилась до місця, де вона покинула Тому, коли вирушила на лови, вона почала викликувати:

Томе, Томе!" Відгомін йшов по нетрах. Але відповіди від хлопця не було чути. Тарзеля попала в тривогу.